

TOPRAK REFORMU ÜZERİNE

Prof. Bahri SAVCI

1965 Ocak ayının ortalarına doğru Toprak Reformu Kanunu Tasarısı, nihayet Millet Meclisine gelmiştir. Bu tasarı, o zamanki C. H. P. bağımsızlar karmasına dayanan hükûmetçe, muhalefet saflarınca, büyük arazi sahiplerince, basınca değerlendirilmiştir. Hattâ, Anayasadaki yeri de aranmıştır. Bizzat, tarafımızdan da bir değerlendirme yapılmıştır. Bütün bunları şöyle toparlamakta bir yarar görüyoruz :

1 — Toprak mülkiyeti meselesi, bir huzursuzluk âmili olacak kıvama gelmiştir : Vâkıa, Prof. Cahit Tanyol'un gösterdiği üzere — Yön Dergisi 31/10/1962 — Osmanlılarda toprağa hâkim olanlar ile yani toprağı işletenler ile toprağı işleyenler arasında hukukî açıdan bir senyör - toprak köleliği münasebeti olmamıştır. Çünkü, Osmanlılarda, aslında, toprağı işleten de, toprağı işleyen de, toprağın sahibi değildirler. Bu noktayı, Yargıtay Başkanı Recai Seçkin, pek güzel göstermiştir — Ulus Gazetesi, 13 ve 14 Şubat 1964 — : Toprağın sahibi Devlettir. Daha doğrusu, tarım topraklarının hemen hepsine yakın büyük bir kısmının mülkiyeti devlete aittir. Bu topraklarda kişi mülkiyeti yoktur. Toprağa hâkim olarak işleten de, onun sevk ve idaresi altında toprağı işleyen de, (büyük köylü kitlesi) toprağın mülkiyetine dayanmaktadır; yararlanma hakkına dayanmaktadırlar. Daha doğrusu; toprağın, türlü yollarla yararlanma hakkını elde eder, bu yararlanma hakkını tapuya bağlatır. Bu suretle, toprağa hâkim olarak onu işletir. Büyük köylü kitlesi de, onun bu hâkimiyeti altında, toprağı işler. Bu suretle de, Osmanlılarda, batı ülkelerinde olduğu gibi bir Senyör - Serf münasebeti, hukukça kurulmamış bile olsa, toplum içinde gene de, toprağa hâkim olan bazı sivrilmiş mihraklar ile, bunların sevk ve idaresinde, âdeta köle gibi çalışan bir toprağı işleyenler kitlesi (büyük köylü kitlesi) ayırımı hâsıl olmuştur. Bu ayırım dolayısıyla, hem Osmanlılarda, hem Cumhuriyetimizde, «toprağı olmıyan çiftçiler», «toprakla eylemli bağları bulunmıyan yurtdaşlar» kategorisi, büyük ölçüde var olmuştur. Buna karşılık da, hemen hepsi mîrî topraklardan ibaret bulunan tarım toprakları üzerinde bir mülkiyet hakkı mevcut olmasa da,

tapuya kayıtlı bir yararlanma hakkı dolayısıyla hâkim durumda olan, az sayıda, «toprağa hâkim» bir kategori mevcut olmuştur. Medenî Kanun ve sonrası tapulama mevzuatı, bu yararlanma hakkını, mülkiyet olarak telâkki ettirme yolunu açmıştır. Fakat, sosyal açıdan, aslında değişen bir şey yoktur : Cumhuriyette dahi, toprağa hâkim olarak işleyen — az sayıda — bir kategori ve onun hâkimiyeti altında toprağı işleyen — pek çok sayıda — bir köylü kategorisi hâsıl olmuştur, olmakta devam etmektedir. Öyle ki; bu hâkim kategori bütün mevzuatın, Devletin mîrî malını kendisine eylemli olarak bağlamasına yönelmesini sağlamıştır. Yararlanma hakkı, tapuya kaydedilmemiş tapusuz topraklar üzerinde bile, bu fiilî hâkimiyetinin işleyenler lehine sınırlanmasına razı olmamıştır. Bu suretle şöyle bir durum meydana gelmiştir : Türkiye'de, — artık mülkiyet kelimesini kullanabiliriz — toprak mülkiyeti strüktürünü tam aydınlatıcı bir rakam olmamakla beraber, bir büyük arazi mülkiyeti ve köylünün de toprak isteği meselesi vardır. En aşağı, kesin olarak söylenebilecek olan şudur: Toprağa türlü yollarla hâkim olmuş bir kategori vardır. Bunlara mâlik der isek, toprak mülkiyetinde, gittikçe bunlar lehine bir temerküz de cereyan etmektedir : 1936 araştırmaları, 5.000 dönümden yukarı işletme ürünü, 428 gösterirken, 1950 de, Tarım Bakanlığının yaptığı bir başka araştırma, bu sayının 976 ya çıktığını göstermektedir. Bu şu demektir, teknik geliştikçe, araziye hâkim olanlar, bir takım dağınık küçük mülkiyetleri de, kendilerinde toplamaktadırlar. Bu suretle de arazinin, gittikçe büyüyen bir bölümü, daha az sayıda mâlik tarafından işletilmeğe gitmektedir. Yani, hâkim kategori kuvvetlenmesi ve toprakla eylemli münasebetleri olamayanların da artan zayıflaması yoluna düşülmüştür. Ayrıca toprağın verimi de sabit kalmakta veya azalmakta devam etmektedir. Artan nüfus karşısında, bu da önemli bir sorun olmuştur.

İşte bu sosyal ve ekonomik muayyeniyet, Türkiye'ye, muhakkak bir tarım reformunu ve onun da temeli olmak üzere bir toprak reformunu getirmelidir : Toprak reformu; toprağa, bir azınlığın hâkim olup, bir çoğunluğun da toprak ile eylemli münasebetler dışında kalmasının ekonoimsal - sosyal - siyasal mahzurlarını kaldırmak içindir. Bu temel üzerinde yapılacak bir ziraat reformu da toprak reformu ile toprakla eylemli münasebetleri kurulacak çiftçileri verimli bir işletmeye sevk içindir.

2 — Sosyal - siyasal yön : İhtiva ettiği dört esas : Toprak Reformu Tasarısı, pek kısa bir özetle, şu dört esas üzerinde kurulmuştur :

I — Türlü yollarla, bilhassa miras yoluyla parçalanmış ve ufalmış arazinin toplulaştırılması : Türkiye'de, arazi, bir bakıma türlü intikal yollarıyla, bilhassa miras yoluyla parçalanmıştır, ufalmıştır. Bu durum, her şeyden önce, toprağa, modern tekniğin uygulanmasını güçleştirmektedir. Onun için, tasarı, parçalanan arazinin toplulaştırılmasını ve bu suretle, türlü mâliklerin adı altında, fakat toplulaştırılmış toprağa modern tekniğin uygulanmasını öngörmüştür.

II — Arazi işleten kategorinin, toprakla eylemli bir münasebet kurulamamasına rağmen, bir küçük kategorinin işletme sınıfı ile toprağa hâkimiyetini sınırlamak üzere, kamulaştırılacak arazinin ölçüsünü tesbit ve tâyin etmektedir tasarı... Bu ölçü, tek bir ölçüden ibaret değildir. İki uç arasında, yerine göre değişen sayılarla ifade edilen bir ölçüdür :

a — Kurak iklim bölgesi ve dördüncü sınıf kiracı arazide, kamulaştırma ölçüsü 2500 dönümdür. Bundan yukarısı kamulaştırılır.

b — Nemli iklim bölgesi ve birinci sınıf arazide, bu ölçü 125 dönümdür. Bundan yukarısı kamulaştırılır.

İşte bu iki uç arasında, çeşitli ölçüler kullanılır.

III — Bir kısım toprağın da, önceden ve toptan kamulaştırılması öngörülmüştür : Büyük sulama tesislerinin kurulmasından sonra, arazi niteliği, gelecekte, değişecektir. Bu değişme, ilerde, yeni - yeni kamulaştırmalara gitme zorununu doğuracaktır. Bundan kurtulmak için, böyle arazinin, önceden kamulaştırılması öngörülmüştür.

IV — Nihayet, tarımsal - ekonomik - sosyal gelişmeyi gerçekleştirmek amacı ile, buldukları yerlerde kalkındırılmalarına imkân görülmeyen toplulukların, Bakanlar Kurulu kararı ile başka yerlere kaldırılarak yerleştirilmeleri de öngörülmüştür.

3 — **Tasarıyı telâkki tarzları :** Bu tasarı karşısında, onu Meclise gönderen hükûmet ile, bilhassa Adana'da meslekî ve ekonomik dayanışma teşkilâtlarını kurmuş olan büyük çiftçiler, türlü tepkiler göstermişlerdir.

Hükûmet, şimdi muhalefette olan C. H. P. azınlık hükûmetidir. Onun görüşünü o zaman Başbakan olan İnönü ile, Tarım Bakanı ifade etmişlerdir. Hükûmet, bir toprak reformunu, Türk köylüsünün ihtiyaçlarını karşılama esasına dayatmaktadır. O, Türk köylü-

sünün asgâri hakkıdır. Bunalmış bulunan Türk köylüsünün imdadına yetişme aracıdır. Türk köylüsü, memleketin kalkınmasında en çok, en büyük fedakârlıklara katlanmış, bütün çileleri, en büyük fedakârlıklarla çekmiş bir kategoridir. İşleyeceği bir toprağa sahip olarak arazi ile eylemlerini bir münasebet kurması, onun asgarî hakkıdır. Bunu ona sağlamak, siyasî kadroların asgarî borcudur. Bütün partiler, taraftar gibi gözükiyorlarsa da, kanunu çıkarmak için, bir amelî tedbir olmak üzere teklif edilen karma komisyon kurulmasına razı olmamışlardır. Bu suretle, bu kanunun, Türk köylüsünün imdadına yetişmesini uygun görmemişlerdir. Ondaki çekinmemek gerekir. Onu, bir ideolojik tandans içinde görmemelidir. Onu hazırlayanlar, ne sağdadır, ne solda. Onlar, memleket düzeninin sarsılmaması için gerekli bir tedbir olarak kanunu hazırlamışlardır. Bu işte, memleketin sosyal yapısını dikkate almışlardır. Böyle bir tedbiri, memleket gerçekleri zorunlu kılmaktadır. Anayasa da emretmektedir. Hangi iktidar gelirse gelsin, memleket gerçeklerine sırt çeviremez. (İnönü'nün 26 Ocak, 27 Ocak, 14 Şubat tarihli beyanatları ile Tarım Bakanının 12 Ocak 1965 tarihli beyanı).

Tasarının Parlâmentoya sevk edildiği tarihte muhalefette olan cephe ise, resmî olarak, tasarıya karşı gözükmekte cesur değildir. Fakat, bazı üyelerinin gösterdiği tepkinin, bu cephenin — gayri resmî de olsa — duygusunu yansıttığı ileri sürülebilir. Tipik iki örneği göstermekle yetineceğiz : Tasarının Meclise sevki ve bütçenin görüşülmesi sırasında, Y. T. P. li bir hatip — Nihat Diler — toprak reformunu hazırlayanlar, solokratlardır demiştir. A. P. den Ethem Kılıç da, ;toprakları dağıtıyoruz, sermayeyi de dağıtalım olsun bitsin» demiştir.

Bilhassa Adana'da organize olmuş büyük çiftçilerin tepkisine gelince : Bu da, muhafazacı partilerin görüşüne paraleldir. Bu büyük çiftçilere göre, toprak, ne kadar geniş olursa, o kadar randıman verir. Tek başına makineli ziraate gidemeyecek küçük çiftçileri kooperatifleştirmeye doğru götürmek de mümkün ve doğru değildir. Ortak pazara girebilmek için ziraati makineleştirmek zorunda olan Batı Almanya, kooperatifleşmeye gidememektedir. Küba bile, kooperatifleşme yolundan vazgeçmiştir. Geniş toprağı kamulaştırıp, topraksız köylüye dağıtmak suretiyle parçalama yolunda hareket edilirse, istihsal, daha da azalacaktır. Bir toprak reformu tatbikatta başarı kazanamaz. Zaten, ne Mısır'da, ne Irak'ta başarıya ulaşmamıştır. Mevcut Toprak Reformu Tasarısı, C. H. P. nin bir seçim balonudur. Fakat onu Meclis kabul etmez : Bu Tasarı, yalnız bu halyle değil, hiç bir şekli ile, Meclisten çıkamaz. Böyle bir tasarıyı

ileri sürmekle, İnönü, herhalde, siyasal hayatının son demlerine gelmiştir. O, kendisi ile beraber, partisini de, bir daha dirilemeyecek hale sokmaktadır.

Tasarının Türkiye'deki gerçek açısını, anlamını ve binaenaleyh önemini ve sonra da, Anayasamız karşısındaki, daha doğrusu içindeki yerini araştırmadan önce, onu olumlu bir yolda telâkki eden görüşlerin hareket noktasını, dayanağını teşkil eden bir görüşe dokunmak istemiyoruz. Bu, bizzat, Atatürk'ün görüşüdür, Atatürk'ten gelen bir görüştür.

Gerçekten, Mustafa Kemal, daha 1922 de, Türkiye Büyük Millet Meclisinin üçüncü toplantı yılını açarken, ilerde bir toprak reformunu muhakkak doğurması gereken bir gerçeği — Türk köylüsünün, bu toplum içindeki durumunu — şöyle anlatmıştı : Türkiye'nin sahibi ve efendisi kimdir? Bunun cevabını derhal birlikte verelim : Türkiye'nin hakiki sahibi ve efendisi, hakiki üretici olan köylüdür. Binaenaleyh Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin iktisadî siyaseti, bu asil amacı sağlamağa mâtuftur. Oysa ki, onu uşak yapmışızdır.

4 — Toprak reformunun Türkiye'de gerçek açısı ve önemi : Görülüyor ki, birbiri ile pek yakından bağlı şu fikirler silsilesi içindeyiz : Türkiye'de, tarım arazinin hemen hemen tümünün mâliki, sahibi, Devlettir. Böyle olduğu halde, türlü yollarla onun büyük kısmını eline geçirmiş bir «toprağa hâkim» kategori vardır. Bunun karşısında da, onun egemenliği, sevk ve idaresi altında «toprağı işleyenler» kategorisi vardır. Ortada, vâkıa, batı ülkelerindeki Senyör-Serf münasebeti, hukukan mevcut değildir. Fakat sosyal realite, toprağa hâkim kategori ile, onun sevk ve idaresi altında toprağı işleyenler kategorisi arasında, gene de, feodalite kalıntısı ekonomik ve sosyal münasebetler kurmağa yol açmıştır. Bu münasebetler de milleti, Türk topraklarını işleyerek üretim yapan ve bu suretle, Türkiye'nin hakiki sahibi ve efendisi durumunu kazanmış bulunan «üretici köylü» yü, bir ilkel tarım hayatı tarzından gelen uşaklığa, köleliğe düşürmüş; onu, toprağa hâkim ağanın tâbii yapmıştır.

O halde, onu, yani toprağı işleyerek Mustafa Kemal'in deyimi ile üretici yapan ve fakat yedi asırdan beri, emeğini de, bu toprağa hâkim kategoriye kaptırmış bulunan «Memleketin ... gerçek sahibi» ni, kurtarıcı bir «iktisadî siyaset» uygulamak gerekir. Böyle bir iktisadî siyasetin uygulanabilmesi için de, «Memleketin gerçek sahibi» olan köylüyü, türlü yollarla devletin malı olan toprağa hâkimiyet kurarak emri altında işleten toprağa hâkim kategorinin sos-

yal ve siyasal hâkimiyet münasebeti altında yaşamaktan kurtarmak gerekir. Bunun da yolu, bu feodalite kalıntısı sosyal yapıyı, dayandığı yemelinden yoksun kılacak bir toprak reformuna gitmektir.

Gerçekten, Türkiye, bir ilkel ziraat grubu hayat tarzı içinde yaşar. Bu hayat tarzını, toprağa hâkim ağa tâyin eder. Ağa, toprağa, ziraî işletme yönünü verdiği gibi, kendi hâkimiyeti altında bu toprağı işleyen köylülerin dileklerine, eğilimlerine de yön verir. Bu durum, zayıflama istidadında değildir. Tersine, artma istidadındadır. Çünkü; bir yandan, teknik gelişmeler yüzünden eskiden, daha dağınık olarak işletilen toprak da, büyük arazi sahiplerinde temerküz etmektedir. Öte yandan da, türlü devlet topraklarının, bu kişilere mal edilmesi yolu da iyi işletilerek, toprağın belli kişilerde temerküzü artmaktadır. Böylece, toplumumuzun genel temeli; toprağa hâkimiyet esasına dayalı kuvvet unsurlarına yararlı bir sosyal bünye teşkil etmektedir. Böyle bir sosyal yapı içinde, bu hâkim kategorinin, toprağı işleyen, bu suretle gerçek üretimi yapan emek sahibi köylüyü hem sosyal, hem siyasal yönden yönetmesi olayı cereyan eder. Parlamenter mekanizmamız, onun, üzerine demokrasimizi dayattığımız «oy vetiresi» de, siyasal sistemimizin nazari olarak öngördüğü üzere, halk hâkimiyetinin gereklerine göre halk için işlerliğini kaybeder. Toprağa dayalı kuvvet unsurlarının hâkimiyeti lehine bir işlerlik kazanır.

O halde, toplumumuzun, yukarıda sözü edilen köylü kategorinin emeğini değerlendirecek bir «iktisadî siyaset» uygulayabilmesinin şartı; her şeyden önce, onu sosyal ve siyasal açıdan ağaya tâbi ve mahkûm eden sosyal strüktürün değişmesidir. Bunun da yolu, toprak reformudur. Çünkü, toprak reformu; arazinin daha fazla parçalanmaması; parçalanmış, küçük mülkler haline gelmiş arazinin de kooperatiflerle birleştirilmesi; makine - gübreleme - tohumlama gibi fennî usullerle işletilmesi de dahil olmak üzere, bilhassa, ölçüsüz kişi topraklarının ölçülü hale getirilmesini, bu suretle, toprağın, belli kişi, aile ve kategoriler elinde temerküzünün önlenmesini sağlar. Toprak reformu, işte bunu, yani sosyal strüktür değişmesini sağlar. Bu yol ile de, siyasal münasebetlerin, Anayasamızda öngörülen demokrasi gereklerine göre cereyan etmesini sağlar. Toprak reformunun gerçek anlamı, açısı, önemi, bizce buradadır.

5 — Anayasadaki yeri : Toprak reformu, yukarıda yaptığımız bir işaretten de anlaşılacağı üzere, Atatük'te yeri olan bir kavramdır. Buna rağmen, hükûmetler, 1945 e kadar, toprak meselesini ele alamamışlardır. Ancak, 1945 de çıkarılan bir kanun topraksız olan

veya toprağı yetmeyen çiftçiler için bazı tedbirleri öngörmüştür. Fakat bu kanun, küllî bir reform kanunu olamamıştır. Küllî bir reform konunu, yukarıda söylediğimiz üzere, sosyal strüktürü değiştirecek tabiatta olmalıdır. Bunun da şartı; ölçüsüz şahsî topraklarının muhakkak ölçülü hale getirilmesidir. Şimdiki tasarının, bu nitelikte olup olmadığı, teknik bir tahlil ile meydana çıkabilir. Bu tasarının, bu yolda olduğu söylenebilir. Yalnız, ona itirazlar yapılmaktadır ve Anayasamızda bir dayanağı olmadığı ileri sürülmektedir.

Oysa ki, ölçüsüz şahsî topraklarını, ortaçağ sosyal strüktürünü kırarak yolda ölçülü hale getirecek bir toprak operasyonu, tamamiyle, Anayasamız içindedir. Şöyle ki :

Önce, Anayasamızın dibacesine bakalım : Daha Anayasamızın bu başlangıcı, sosyal muhtevalı bir felsefenin ifadelerine gitmekte hiç de tereddüt etmemektedir : Anayasanın başlangıcı, bütün fertleri, kaderde, kıvançta, tasada ortak kılmaktadır. Türk milletini, böylece, bölünmez bir bütün halinde imal etmektedir. Oysa ki, şahsî topraklarının ölçüsüz bir halde belli kişiler, aileler, kategoriler elinde temerküzü; geri kalan ve asıl üretici kategoriyi teşkil eden köylü kitlesi üzerinde sosyal, ekonomsal, siyasal egemenliğini sürdürmesi, böyle bir bütün teşkil etmeğe engeldir. Çağımızda, sosyal, ekonomsal, siyasal egemenliğin, toprağa — hem de esasında haksız olarak — hâkim olan kategoride kalması; öteki, büyük kitlelerin de, Atatürk'ün sözlediği gibi, emekleri ellerinden alınmış olarak toprağa işleyen halinde kalması, bütün millî bütünlük iddialarını, birer edebiyat olmaktan öteye götüremez. Sosyal, ekonomsal, siyasal egemenliğin bir kategoride kalmaması için, sosyal, ekonomsal, siyasal münasebetlerin değişmesi gerekir. Bunun için de, mevcut sosyal, siyasal, ekonomsal münasebetlere temel olan toprak strüktürünün değişmesi gerekir. Anayasamız, bu fikrî ve felsefî muhtevâdadır.

Keza, gene bu başlangıç kısmı, sosyal adaleti teyit eder. Kişinin ve toplumun huzurunu gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılmak üzere, sosyal temellere inmeyi öngörür. Sosyal adaletin bu konudaki ameliyesi, ölçüsüz şahıs topraklarını, Anayasanın öngördüğü kamulaştırma yoluyla ölçülü hale getirmektir. Bu ölçünün ölçüsü de toprağa hakimiyet yolu ile, — köylü emeğinin elinden alınmasını önlemek üzere — köylünün ekonomsal, sosyal, siyasal münasebetlerine hâkimiyete, elvermiyecek bir ölçüdür. Bu hakimiyetsizliği sağlayacak dereceye kadar ölçüsüz şahıs topraklarını, ölçüye vurmaktır. Ancak bu suretle, mevcut toprak ağasının

oyunu katmerleştiren sistem kırılmış olacaktır ve Anayasa başlangıç kısmının devleti, sosyal temellere indirme zorunu da yerine getirilmiş olacaktır.

1 inci madde, sosyal devlet kavramını pek açık olarak getirir. Sosyal devlet, 1 inci maddeye göre, Anayasanın temel esaslarından birisidir. Binaenaleyh, bütün sosyal, ekonomsal, siyasal münasebetlerde ve oluşta, sosyal devlet zorunlarına uymak gerekir. Şimdiye kadar verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere, kitleyi ikiye bölmüş olarak muhafaza eden şimdiki toprak rejimi üstünde, bir bütün olmağı istilzam eden sosyal devlet kurulamaz. Sosyal devleti kurmak için, bu toprak rejiminin değişmesi gerekir. Değişmenin Anayasamızca öngörülebilecek yolu da, kamulaştırma müessesesini kullanarak, toprak sınırlamasına gitmektir.

10 uncu madde, bir takım sosyal engellerin kaldırılmasını emreder, açıkça, kesin olarak emreder. Bu sosyal engeller, kişi huzuru sosyal adalet kavramları ile bir arada bulunamayacak müesseselerdir. Bu sosyal engel müesseseleri mevcut oldukça, kişinin temel hak ve hürriyetleri, insanca yaşama ve topluma kendisini, kendisi olarak katma hak ve hürriyetleri, kişi huzuru ve sosyal adalet ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlanmış kalacaktır. Oysa ki, Anayasamız, sosyal adalet ilkeleri, zorunları, gerçekleştirmeleri üzerinde kurulu bir hürriyetler düzenidir. Mevcut toprak rejimi ise, temerküz vetiresi, toprağı işletenin, işleyen emeğini onun elinden alması vâkıası; ve sonunda bu emeğin mahsulünün israf edilmesi keyfiyeti dolayısıyla, insanca yaşama ve topluma kendisini kendisi olarak katma hak ve hürriyetlerini, kişi huzuru ve sosyal adalet ilkeleri ile bağdaşamayacak surette sınırlayan sosyal engellerden birisidir. Binaenaleyh, Devlet eliyle kaldırılması, bir Anayasa zorunudur.

35 inci madde, ailenin korunmasını da devlete yükler. Devlet, aileyi koruyacak tedbirleri almak zorundadır. Binaenaleyh, aileyi korumanın temel tedbirini düşünmek, bir devlet ödevidir. Bu temel tedbirde, Türk ailesini, kapalı ekonomi, kapalı sosyal münasebetler, kapalı kültür içinde tutan «toprağı hâkimiyet» usulünün kaldırılmasındadır. Bu toprak rejimi içinde, kişi, ailesi ile birlikte, toprağı işleten ağanın hâkimiyeti altındadır. Bu hâkimiyetten kurtulması için, bu rejimin değişmesi gerekir. Onun da aracı toprak sınırlaması yoluyla, bir nevi derebeyliğin yapısını teşkil eden bu sistemi ve onun içinde ağa hâkimiyetini kırmaktan ibarettir.

36 ncı madde, mülkiyet hakkının kullanılmasının, toplum yararına aykırı olamayacağını âmirdir. Oysa ki, mülkiyet hakkı, Türki-

ye'de, bir yönü ve bir bölümü ile, toprak temerküzü halinde ortaya çıkmıştır. Mülkiyet hakkının bu temerküz içinde kullanılması da, Türk tarımcısının bir bölümünü, ilkel ziraat grubu halinde, toprak temerküzüne sahip olanların hâkimiyeti altında yaşatmaktadır. Bu durum, toplum zararına bir durumdur ve bu durumun yaratıcısı olan toprak temerküzü de toplum zararına bir keyfiyettir. Öyle ise, buna sebep olan bu toprak mülkiyeti temerküzü de değiştirilmek lâzımdır.

37 nci madde, devletin, topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlama amacı ile gerekli tedbirleri almasını öngörür. Bunun, tabii, türlü yolları vardır. Herkesin aklına, ilk olarak, Devlet topraklarını dağıtmak gelir. Bu, bir yoldur. Fakat, biricik yol değildir ve Anayasanın öngördüğü biricik yol değildir. Böyle olsa idi, madde, topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamanın yolunu da gösterirdi ve tabiatıyla bu yolu da, devletin elindeki toprakları dağıtma olarak, bilhassa işaret ederdi. Maddenin ve tüm Anayasanın maksadı bu değildir. Tüm Anayasanın sosyal mahiyeti de bu yolun aşılmasını emreder. Anayasanın sosyal mahiyetinin ışığı altında bu maddede öngörülen tedbirlerin en rasyonelinin, fazla toprağı olanlardan, sınırsız toprağına sahip olanlardan — 38 inci maddeye göre kamulaştırma yoluyla — toprak alarak olmayana veya az olana verme olduğu gerçeği ortaya çıkar. İşte, bu da, toprak reformudur.

Keza 37 nci madde, Devletin, toprak sağlama amacına mâtuf tedbir olarak toprak genişliğini gösterebileceğini, yani bir sınırlama yapabileceğini söyler. Burada, bu genişliği gösterme; verimi arttırmak için, aşağı haddi gösterme şeklinde olabileceği gibi, bilhassa, toprak fazlasını, 38 inci maddeye göre kamulaştırma yoluyla alarak, toprağı olmayana veya az olana vermek üzere, yukarı haddi de gösterme şeklinde olur. Bu maddeyi, sadece, tarım verimini yükseltmek için, sadece aşağı haddeki toprak sınırlaması şeklinde anlamak mümkün değildir. Böyle yorum, maddenin metnine açıkça aykırıdır. Çünkü metin, alınacak tedbirleri iki amaca mâtuf saymıştır :

a — Toprağı verimli kılmak;

b — Topraksız olan veya yeter toprağı bulunmayan çiftçiye toprak sağlamak...

Alınacak tedbirler, bu amaçlarla, yani, toprağı üst kademedan sınırlayarak, fazlasını, 38 inci maddeye göre kamulaştırmak suretiyle alıp toprağı olmayana vermekten ibarettir. Maddenin metni

budur. Bu metin, hiç bir izah ve yorum ile değiştirilemez. Burada, büyük araziyi kurtarmak ve gene de, şahıs topraklarını ölçüsüz halleri ile muhafaza etmek isteyenler, Anayasa sözcüsünün bu madde hakkındaki bir açıklamasına dayanmaktadır. Gerçekten sözcü, kamulaştırmanın, ve o yol ile alınan toprağın dağıtılmasının, araziyi verimsiz hale getirmek gibi bir düşünceye dayanmayacağını da belirtmiştir. Sözcünün bu konudaki bu beyanı, büyük arazinin kamulaştırma yoluyla dağıtılmasının; araziyi verimsiz hale getirmek gibi bir düşünceye dayanmayacağı anlamındadır.

Madde 38, çiftçinin topraklandırılması için, özel mülkiyette bulunan toprakların kamulaştırılacağını söylemektedir. Bu, özel mülkiyette olan toprakların 37. nci maddeye göre yukarı had olarak sınırlandırılıp, bu sınırı aşanın kamulaştırılacağını teyidinden ibarettir.

Madde 41, iktisadî ve sosyal hayatın, herkes için, insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayışın seviyesini sağlama amacı ile düzenlemesini emreder. Oysa ki, kapalı bir sosyal - iktisadî münasebetler hayat tarzı içinde, sadece ağasının sosyal telâkî tarzını, politik görüşlerini izlemeğe mahkûm olarak yaşamak, insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayışın seviyesi teşkil etmez. Bunun sebebi de, bu toprak rejimidir. O halde, yaşayışını, insanlık haysiyetine yaraşır bir hale getirmek için, insanı, ağanın koyduğu, telkin ve empoze ettiği kapalı değerler, emeği sömürücü ekonomsal münasebetler halkasından kurtarmak lâzımdır. Bu da, halkayı meydana getiren bu toprak rejiminin değiştirilmesini zorunlu kılar. Toprak rejiminin değiştirilmesi ise, ölçüsüz şahıs topraklarının üst kademedan sınırlandırılması ile mümkün olur.